

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Kateřina Semrádová

**Krajská knihovna Vysočiny – služby pro čtenáře a
regionální funkce**

Regional Library of Highlands - services for users and regional function

Světlá nad Sázavou 2013

Vedoucí práce: PhDr. Marcela Buřilová

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Ve Světlé nad Sázavou, dne 2. srpna 2013

.....

Kateřina Semrádová

Klíčová slova (česky)

Kraj Vysočina, krajské knihovny, veřejné knihovny, regionální funkce knihoven, knihovnické služby

Klíčová slova (anglicky):

Highlands region, county library, public library, regional functions of library, library services

Abstrakt (česky)

Bakalářská práce představuje Krajskou knihovnu Vysočiny, její služby čtenářům a regionální funkce. Nejprve podává informace o Kraji Vysočina, o dějinách a o současném stavu knihovny. Další kapitola podává přehled o službách, které knihovna poskytuje čtenářům. Poslední kapitola rozebírá regionální funkce v rámci Kraje Vysočina a podává informace o knihovnách pověřených výkonem regionálních funkcí. Cílem práce je podat ucelený přehled informací o Krajské knihovně Vysočiny a o stavu veřejného knihovnictví v Kraji Vysočina.

Abstract (in English):

The bachelor thesis introduces the Regional Library of Highlands, her services to readers and regional function. First reports on the Highlands region, the history and current state of the library. The next chapter provides an overview of the services that the library provides to readers. The last chapter discusses regional function within the Highlands region and provides information about libraries authorized to perform regional functions. The aim is to provide a comprehensive overview of the Regional Library of Highlands and the state of the public librarianship in the Highlands region.

Obsah

1	Úvod	8
2	Charakteristika Kraje Vysočina.....	9
3	Krajská knihovna Vysočiny	11
3.1	Historie	11
3.2	Současný stav knihovny.....	11
3.3	Organizační řád	13
3.4	Akviziční profil knihovny.....	14
4	Služby knihovny.....	16
4.1	Výpůjční služby.....	16
4.1.1	Absenční výpůjčky	16
4.1.2	Meziknihovní výpůjční služba.....	17
4.1.3	Prezenční služby	18
4.2	Informační služby	18
4.2.1	Databáze přístupné v knihovně.....	19
4.2.2	Regionální databáze	19
4.2.3	Rešerše	20
4.3	Specializované služby	21
4.4	Vzdělávací akce.....	22
4.5	Projekty KKV	23
4.5.1	Listování	23
4.5.2	Knihovnický zpravodaj Vysočina.....	24
4.5.3	Podzimní knižní veletrh	24
5	Regionální funkce.....	26
5.1	Vymezení pojmů	26
5.2	Vývoj regionálních funkcí v Kraji Vysočina	27
5.3	Veřejné knihovnictví v Kraji Vysočina.....	27
5.4	Plnění priorit Koncepce výkonu regionálních funkcí v Kraji Vysočina.....	28
5.5	Plnění standardů regionálních funkcí v Kraji Vysočina	28
5.6	Financování regionálních funkcí.....	29
5.7	Výkon regionálních funkcí v krajské knihovně a pověřených knihovnách v roce 2012	30
5.7.1	Krajská knihovna Vysočiny.....	30
5.7.2	Městská knihovna Jihlava	31
5.7.3	Městská knihovna v Třebíči.....	32
5.7.4	Městská knihovna Pelhřimov.....	32
5.7.5	Knihovna Matěje Josefa Sychry, Žďár nad Sázavou.....	33
6	Závěr.....	35
7	Seznam použité literatury	37
8	Seznam obrázků.....	39
9	Seznam zkratk.....	40
	Příloha č. 1 – Organizační schéma.....	I

Předmluva

Bakalářská práce analyzuje Krajskou knihovnu Vysočiny, předkládá přehled jejích služeb pro čtenáře a informace o výkonu regionálních služeb v rámci Kraje Vysočina.

Krajskou knihovnu Vysočiny jsem si vybrala, jelikož bydlím nedaleko Havlíčkova Brodu a v této knihovně jsem strávila dost času. Zpracování této práce mi poskytlo možnost nahlédnout do procesů knihovnických služeb a výkonu regionálních funkcí v Kraji Vysočina.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitolou je úvod, druhá kapitola podává stručnou charakteristiku Kraje Vysočina. Třetí kapitola představuje dějiny i současný stav knihovny, v krátkosti je představen organizační řád a akviziční profil knihovny. Čtvrtá kapitola se věnuje službám pro čtenáře. Podrobněji se zabývá výpůjčními a informačními službami, dále se věnuje vzdělávacím akcím knihovny a projektům, na kterých se knihovna podílí. Pátá kapitola se zabývá regionálními funkcemi v Kraji Vysočina. Na začátku kapitoly jsou vymezeny základní pojmy, se kterými se v dalším textu pracuje, dále je zde analyzován vývoj regionálních služeb na Vysočině i současný stav knihovnictví v Kraji Vysočina. Krajská knihovna i jednotlivé pověřené knihovny jsou krátce představeny z historického hlediska a další text se zaměřuje na současný stav výkonu regionálních funkcí v jednotlivých okresech. Šestá kapitola obsahuje závěrečné shrnutí.

Hlavními podklady pro tvorbu práce, byli dokumenty vydávané Krajskou knihovnou Vysočiny k vlastnímu chodu knihovny. V kapitolách o regionální funkci knihoven mi jako podklady posloužily převážně Koncepte výkonu regionálních funkcí v Kraji Vysočina v letech 2012-2015 a Zpráva o plnění regionálních funkcí v Kraji Vysočina za rok 2012.

Oproti původnímu zadání práce neobsahuje kapitolu o budoucím rozvoji knihovny, a to z důvodu rozsahu. Koncepti se věnuji pouze okrajově v kapitole o regionálních funkcích. Díky vynechání kapitole o budoucím rozvoji zbylo v úvodní části práce více prostoru na představení knihovny.

Citace v textu jsou tvořeny metodou číselného odkazu. Bibliografické citace byly zpracovány podle mezinárodních norem ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2.

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Mgr. Veronice Peslerové a paní Mgr. Ireně Šütöové za e-mailovou korespondenci a za poskytnutí všech materiálů, které

v době, kdy jsem práci začala zpracovávat, nebyli k dispozici. V neposlední řadě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, paní PhDr. Marcelle Buřilové za odborné konzultace.

1 Úvod

Krajská knihovna Vysočiny vznikla v roce 2002, kdy se přeměnila z dosavadní knihovny okresní. Jedná se o příspěvkovou organizaci, která sídlí v Havlíčkově Brodě. Zřizovatelem knihovny je Kraj Vysočina. Kromě všech funkcí, které jsou spojeny s krajskou knihovnou, plní také funkci městské knihovny v Havlíčkově Brodě.

Knihovna nabízí svým čtenářům všechny typy služeb, jejichž rozsah a podmínky poskytování upravuje Knihovní řád. Regionální funkce vykonává krajská knihovna spolu se čtyřmi knihovnami k tomu pověřenými. Jedná o knihovny v bývalých okresních městech, z nichž se v regionu Havlíčkův Brod jako v jediném zachoval fungující střediskový systém knihoven.

Cílem této bakalářské práce je podat ucelený přehled o službách, které knihovna poskytuje svým uživatelům, a o stavu regionálních funkcí v rámci celého kraje. Součástí je přehled výkonu regionálních funkcí v krajské knihovně i v jednotlivých pověřených knihovnách v roce 2012.

2 Charakteristika Kraje Vysočina

Kraj Vysočina leží na pomezí Čech a Moravy. Sousedí s Pardubickým krajem, dále s Jihomoravským, Jihočeským a Středočeským krajem. Rozkládá se na ploše 6 796 km², což z něj činí pátý největší kraj v ČR.

Na většině území Kraje Vysočina se rozkládá Českomoravská vrchovina. Leží zde dvě chráněné krajinné oblasti – Železné hory a Žďárské vrchy. Podle některých zdrojů se zde nachází geografický střed Evropy, jímž by měl být vrch Melechov v havlíčkobrodském okrese.

Krajským městem Vysočiny je Jihlava. Administrativně se Kraj Vysočina člení na 5 okresů (Havlíčkův Brod, Jihlava, Žďár nad Sázavou, Pelhřimov a Třebíč). V kraji se nachází 10 obcí s rozšířenou působností (Pacov, Humpolec, Světlá nad Sázavou, Chotěboř, Nové Město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem, Velké Meziříčí, Náměšť nad Oslavou, Moravské Budějovice a Telč).

Základní samosprávnou jednotkou jsou obce, kterých je v kraji přibližně 700. Průměrný počet obyvatel na obec je 727, nejčteněji jsou zde zastoupeny obce s méně než 500 obyvateli.

K poslednímu březnu žilo v Kraji Vysočina přibližně 510 tisíc obyvatel. Hustota zalidnění činí přibližně 75 obyvatel na km². Největším městem je Jihlava s více než 50 tisíci obyvateli. [1],[2]

Administrativní členění Kraje Vysočina

Administrative breakdown of the Vysočina Region

Obr. 1: Administrativní členění Kraje Vysočina [2]

3 Krajská knihovna Vysočiny

3.1 Historie

Veřejná knihovna v Havlíčkově Brodě¹ byla založena roku 1894. U jejího vzniku stál akademický spolek Barák. Spolek předal městské radě petici, ve které žádal o podporu pro právě vznikající instituci. V této době se obrátili také na ostatní zdejší spolky s prosbou o podporu – zejména v oblasti doplňování knihovního fondu. V roce 1896 měla knihovna ve svém fondu 650 svazků a začala řešit problémy s nedostatkem místa.

Tehdejší Lidová knihovna Havlíčkova byla v roce 1905 převedena pod správu města a byla přestěhována do nových prostor. Na chodu knihovny se příznivě podepsal I. československý knihovnický zákon, který vyšel v roce 1919. Rok poté byla zvolena knihovní rada, která měla za úkol řešit veškeré problémy související s chodem knihovny.

Od roku 1953 sídlila knihovna v upravených prostorách Hanusovského domu², kde zůstala až do roku 1974. V této době získala funkci okresní a později i střediskové knihovny. Knihovna tehdy přešla pod správu Okresního národního výboru. Koncem padesátých let byl chod knihovny znovu ovlivněn novou legislativou – roku 1959 vyšel II. Knihovnický zákon.

Znovu se objevili problémy s prostorem, které byli vyřešeny v r. 1974. Knihovna se v tomto roce přestěhovala do budovy nově zrekonstruované Staré radnice, kde sídlí dodnes. [3]

3.2 Současný stav knihovny

Přelom ve vývoji knihovny nastal v roce 1994, kdy byl zakoupen automatizovaný knihovní systém LANius, a knihovna zahájila automatizované zpracování knihovního fondu. Již od dva roky později byl plně automatizován výpůjční proces. V roce 1997 začala knihovna spolupracovat s Knihovnou a tiskárnou pro nevidomé K. E. Macana a v téže roce zahájilo provoz oddělení pro nevidomé a těžce zrakově postižené. O rok později se KKV stala první knihovnou v ČR, která poskytuje nevidomým a slabozrakým přístup k informacím přes počítač, za pomoci speciálního softwaru pro nevidomé.

¹ Do r. 1945 neslo město pojmenování Německý Brod

² Dřívější sídlo městského muzea

V roce 2001 přešla knihovna na automatizovaný knihovní systém Clavius. V roce 2002 se z okresní knihovny stala Krajská knihovna Vysočiny Havlíčkův Brod. V průběhu let vzniklo několik nových oddělení a knihovna začala pořádat různé projekty (např. Univerzitu volného času).

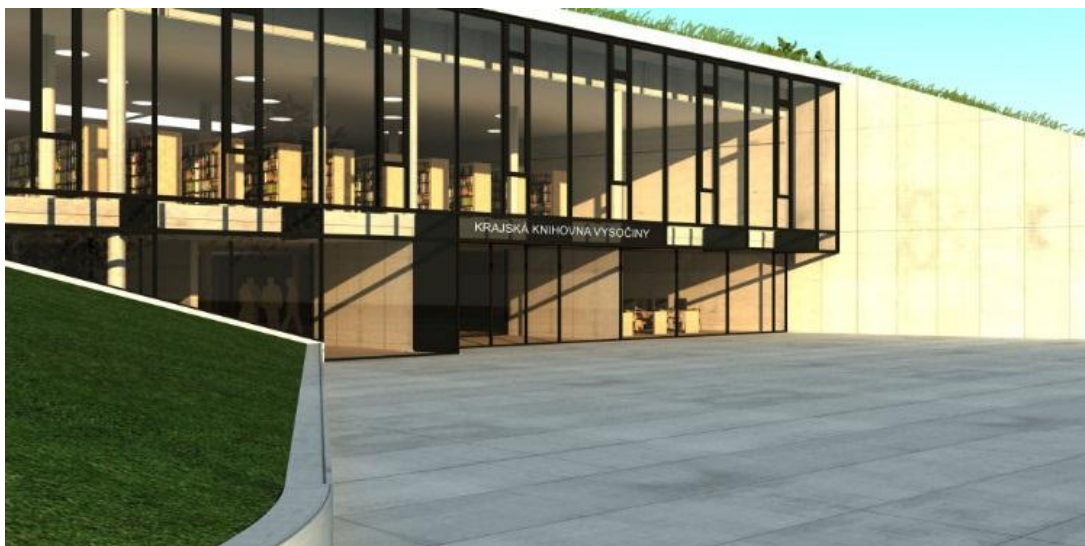
Knihovna si díky akcím pro děti i pro dospělé a díky aktivnímu přístupu na sociálních sítích vybudovala širokou základnu uživatelů. Na svůj profil na sociální síti Facebook pravidelně přidává pozvánky na akce, zveřejňuje fotky ze seminářů a workshopů. V současné době, kdy probíhá rekonstrukce oddělení pro dospělé, publikuje na internet „fotoseriál“ o průběhu přestavby.

Zmíněná rekonstrukce probíhá od 24. června a dokončena by měla být začátkem srpna. Jedná se o prozatímní řešení problému s nedostatkem místa, se kterým se knihovna potýká už delší dobu.

Již v roce 2006 se uskutečnila veřejná architektonická soutěž o návrh provozního řešení novostavby Krajské knihovny Vysočiny. Vítězný projekt je dílem architektů Hermana, Tomáška a Seidla, se kterými byla v roce 2007 uzavřena smlouva na projektové práce. Projekt na realizaci stavby byl dokončen v roce 2009, ve stejném roce bylo vydáno stavební povolení. Od té doby probíhají jednání na získání finančních prostředků na stavbu nové budovy Krajské knihovny Vysočiny. [3]

Obr. 2: Návrh na podobu interiéru z roku 2008 [3]

Obr. 3: Návrh na podobu exteriéru z roku 2008 [3]

3.3 Organizační řád

Knihovna je členěna na pět hlavních útvarů – útvar ředitele, útvar služeb, útvar veřejných knihoven, útvar knihovních fondů a ekonomický útvar. Každý z nich se podílí na chodu knihovny v jasně specifikované oblasti.

Útvar ředitele je složka podřízená řediteli knihovny. Útvar zajišťuje správu počítačových sítí a výpočetní techniky, má na starosti digitalizaci historických tisků, periodik a hudebnin, díky čemuž navazuje spolupráci s muzei a archivy.

Útvar služeb zajišťuje výpůjční služby a poskytování bibliografických, faktografických a referenčních informací v ústřední knihovně i na pobočkách. Dále zajišťuje pořádání vzdělávacích akcí pro veřejnost, reprografické služby, přístup čtenářů k internetu a elektronickým zdrojům, specializované služby a zpracovává regionální bibliografie.

Útvar veřejných knihoven zajišťuje servis a poradenskou činnost knihovnám v kraji, dohlíží na celoživotní vzdělávání knihovníků.

Útvar knihovních fondů dohlíží na doplňování a evidenci knihovního fondu, provádí jmennou a věcnou katalogizaci a poskytuje bibliografické záznamy do Souborného katalogu ČR.

Ekonomický útvar zajišťuje pokladnu a účetnictví, vede evidenci smluv, zpracovává finanční plán KKV. [4]

Organizační schéma viz příloha 1.

3.4 Akviziční profil knihovny

Akviziční komise knihovny se skládá z deseti pracovníků, mezi které patří vedoucí útvaru služeb, vedoucí útvaru knihovních fondů, dva pracovníci oddělení pro dospělé, pracovník hudebního oddělení, pracovník studovny, pracovník dětského oddělení, dva pracovníci útvaru knihovních fondů a akvizitér. Vedoucí útvaru služeb je předsedou komise.

Akvizitér připravuje jednou týdně seznam novinek, který má akviziční komise k dispozici vždy ve středu a ve čtvrtek. Novinky, které komise schválí, objednává akvizitér jednou týdně v pátek. Počet multiplikátů je stanoven podle poptávky čtenářů, tento počet může být změněn podle výše finančních prostředků, které jsou knihovně přiděleny na nákup. Doporučený počet multiplikátů se liší v závislosti na typu dokumentu a konkrétním oddělení (viz tab. 1, tab. 2).

1 exemplář	naučná literatura ve všech oborech
	atlas (výběrově), mapy
	beletrie – česká, zahraniční, cizojazyčná, poezie
	žánrová literatura
	učebnice
2 a více exemplářů	MDT 37, 15, 30/31, 37, 689
	naučné slovníky (výběrově)
	povinná četba
	žánrová literatura (výběrově)
	regionální literatura
	žádané tituly (rezervace)

Tab. 1: Doporučený počet multiplikátů v oddělení pro dospělé [4]

0 exemplářů	omalovánky, doplňovačky, pexesa
1 exemplář	deskové hry, hračky
	beletrie – česká, zahraniční, cizojazyčná, poezie
	populárně naučná literatura
	žánrová literatura
2 a více exemplářů	povinná četba
	žádané tituly (rezervace)

Tab. 2: Doporučený počet multiplikátů v dětském oddělení [4]

Jednotlivá oddělení knihovny mohou předkládat písemné požadavky na nákup konkrétních titulů. Stejně tak uživatelé knihovny mohou předkládat písemné požadavky na doplnění titulů do fondu, případně mohou žádat prostřednictvím elektronické pošty.

Tematický profil odborné literatury je dán potřebami uživatelů knihovny, přírůstek odborné a populárně naučné literatury by však nikdy neměl klesnout pod 40% fondu. Beletrii v knihovním fondu tvoří literatura česká i světová a světová literatura v originále.

Zahraniční díla jsou do fondu získávána prostřednictvím darů. KKV nakupuje hudebniny z oblasti vážné hudby, rocku, popu a výběrově i díla jazzová. Knihovna nakupuje i české a světové filmy na DVD, přičemž prioritu má sbírka Zlatého fondu české kinematografie. Od loňského roku nakupuje krajská knihovna deskové a karetní hry. Pro lidi se zrakovým postižením nakupuje knihovna knihy v Braillově písmu a audioknihy.

Knihovní fond je doplňován především koupí, prostřednictvím práva povinného výtisku a darů. [5]

4 Služby knihovny

Dvě nejširší skupiny služeb, které KKV svým uživatelům poskytuje, jsou služby výpůjční a informační. V rámci informačních služeb je čtenářům umožněn přístup do placených databází i do databází regionálního charakteru, které vytváří přímo knihovna ve spolupráci s dalšími institucemi.

Mimo to nabízí knihovna specializované služby pro lidi s handicapem, vzdělávací akce, akce a semináře pro děti a mládež, besedy pro seniory a mnoho dalších projektů.

4.1 Výpůjční služby

Knihovna poskytuje absenční i prezenční výpůjčky. O tom, zda bude dílo určeno k absenční nebo prezenční výpůjčce, rozhoduje knihovna v souladu s autorskými právy, právy výrobců a s požadavky na ochranu knihovního fondu.

Odborná literatura, beletrie i časopisy jsou čtenářům dostupné v Dětském oddělení a v Oddělení pro dospělé. V Dětském oddělení je možné vypůjčit si kromě literatury pro děti a mládež také tzv. tematické kufříky. V m-centru si lze zapůjčit čtečky, CD, DVD, hudebniny, hudební literaturu a také různé deskové a společenské hry. Je zde také možnost vyzkoušet si hru na elektrické piano či zahrát si PC hry.

4.1.1 Absenční výpůjčky

Absenční výpůjčky se poskytují pouze registrovaným čtenářům knihovny a čtenářům bez finančních závazků vůči knihovně. Také pokud má čtenář knihovní jednotku zapůjčenou více než 100 dnů a nevrátí ji, pak není možné poskytnout mu další absenční výpůjčku. Podle typu knihovní jednotky se určuje výpůjční lhůta. Standardní výpůjční doba je 30 dnů a týká se knih, hudebnin a map. Zkrácená, čtrnáctidenní lhůta platí pro časopisy, CD, DVD, hry, a další. Absenčně lze vypůjčit pouze starší čísla časopisů a novin, která jsou uložena v čítárně v Oddělení pro dospělé. Poslední čísla časopisů jsou dostupná ve Studovně a to pouze v prezenční formě.

Výpůjční lhůtu lze prodloužit dvakrát, čtenář si však musí zažádat před uplynutím původní výpůjční doby. Pokud je na dokument učiněna rezervace, prodloužení výpůjční lhůty není možné. Stejně tak nelze prodloužit výpůjční lhůta časopisů, CD či DVD.

Současně je možné mít vypůjčeno maximálně 15 knihovních jednotek, z toho 4 CD a 4 DVD. Čtenáři do 15 let mohou mít vypůjčeno také 15 jednotek, ale pouze 2 CD

a 1 DVD. V případě jednorázové výpůjčky je možné si vypůjčit pouze 3 knihovní jednotky včetně CD. DVD není možné vypůjčit jednorázově.

Od června 2011 mohou čtenáři k navrácení knih využívat také bibliobox, který je umístěn před budovou knihovny.

Pokud jsou vypůjčeny všechny exempláře knihovní jednotky, kterou si čtenář chce vypůjčit, je možné provést rezervaci. Rezervaci může čtenář provést prostřednictvím OPACu nebo osobně v knihovně. Poté bude knihovní jednotka rezervovaná po dobu 8 dnů, po uplynutí této lhůty bude poskytnuta dalším zájemcům. Během těchto 8 dnů je možné rezervaci zrušit osobně, telefonicky nebo prostřednictvím e-mailu. Rezervaci je možno provést, pokud čtenář nemá žádné finanční závazky vůči knihovně. Pokud má čtenář půjčený dokument s překročenou výpůjční lhůtou, rezervace je mu umožněna až po navrácení exempláře. Rezervovat není možné dokumenty určené k prezenčnímu studiu, dokumenty obsažené ve výměnném fondu knihovny ani dokumenty, které jsou v knihovně k dispozici.

Kromě rezervace může čtenář využít tzv. odložení dokumentu. Služba odlož je určená pro čtenáře, kteří nejsou v blízkosti knihovny a chtějí si vypůjčit dokument, který je v knihovně k dispozici. Služba odlož se řídí stejnými pravidly jako rezervace. [3],[6]

4.1.2 Meziknihovní výpůjční služba

KKV poskytuje svým čtenářům i knihovnám meziknihovní výpůjční službu. Díky této službě se čtenáři mohou dostat k dokumentům, které nejsou ve fondu knihovny. Pomocí žádanky či online formuláře může čtenář požádat o vypůjčení dokumentu či o kopii článku z fondů knihoven ČR. Pokud se žádaný dokument nenachází ve fondu žádné knihovny na území České republiky, zprostředkuje KKV výpůjčku ze zahraničí. Meziknihovní výpůjční služba (dále MVS) je pro registrované čtenáře zdarma, čtenář musí zaplatit pouze za dopravu dokumentu. Cena za mezinárodní meziknihovní služby se řídí ceníkem Národní knihovny ČR. Mezinárodní meziknihovní výpůjční služby jsou uskutečňovány v souladu s platnými právními předpisy a doporučeními IFLA.

Čtenář, který chce využít MVS, si může žádaný dokument z jiné knihovny objednat pomocí elektronického formuláře. Do formuláře vyplní své jméno a příjmení, číslo průkazu, adresu a e-mail, případně telefon a může doplnit údaj o tom, do kdy bude jeho požadavek aktuální. Dále musí čtenář vyplnit jméno autora a název žádaného dokumentu. Údaje o dokumentu může ještě zpřesnit vyplněním nakladatelských údajů či zadáním ISBN/ISSN dokumentu. Čtenář má možnost požádat si o fotokopii.

Po vyplnění všech informací a odeslání formuláře bude uživateli zaslán e-mail. Žádanka se stává platnou až odpovědí na tento e-mail. [3],[6]

4.1.3 Prezenční služby

Prezenční služby jsou poskytovány v prostorech tomu určených, předně se jedná o studovnu či čítárnu. Dokumenty uložené ve volném výběru, popř. v příručním fondu studovny, mohou využívat i neregistrovaní uživatelé knihovny. Registrovaní čtenáři si mohou zažádat o prezenční výpůjčku knihovních jednotek uložených ve skladu. Vyřízení objednávky na dokumenty umístěné ve skladu trvá nejdéle 1 den. [6]

4.2 Informační služby

Knihovna poskytuje ústní informace svým uživatelům zdarma, za informace v jiné formě je požadována finanční úhrada dle platného ceníku. Zaměstnanci knihovny podávají kromě ústních také písemné a telefonické informace. Centrum informačních a bibliografických služeb je ve studovně ve druhém patře budovy.

Přístup na internet mají registrovaní uživatelé na počítačích v m-centru, neregistrovaní uživatelé mohou využít internetový kiosek ve vestibulu. Čtenáři mladší 15 let mají internet k dispozici na počítačích na dětském oddělení. Na studovně a v m-centru je navíc možné připojení přes WiFi, které je poskytováno bez hesla, takže se na něj mohou připojit i neregistrovaní uživatelé.

Uživatelům jsou za poplatek poskytovány i reprografické služby. Kopírovat z materiálů knihovny je možno na studovně nebo na dětském oddělení.

KKV spolupracuje s Národní knihovnou na tvorbě databáze ANL, do které pravidelně excerpue regionální periodika. V loňském roce odeslala knihovna do ANL 374 záznamů článků. [7]

4.2.1 Databáze přístupné v knihovně

Ve studovně se nachází počítače s přístupem k placeným databázím. Přístupové údaje k nim poskytuje na požádání knihovník, který má na studovně službu. Databáze, ke kterým mají uživatelé KKV přístup jsou Web of Knowledge, EBSCO, Anopress IT, Havlíckobrodský deník, Naxos Music Library, CODEXIS® ONLINE.

Web of Knowledge je rozhraní umožňující přístup do databází Web of Science a Journal citation report.

Anopress IT je databáze monitoringu českých médií. Na českém trhu funguje od roku 1997. Archiv databáze obsahuje plné texty novinových a časopiseckých článků, doslovné přepisy televizní a rozhlasových relací a zprávy z internetových serverů. Záznamy obsažené v archivu sahají až do roku 1996. Archiv je neustále aktualizovaný. [8]

Elektronické vydání Havlíckobrodského deníku je dostupné v rámci databáze ePaper, která obsahuje 71 deníků v elektronické podobě. Elektronická podoba odpovídá tištěné verzi Deníku. [9]

CODEXIS® ONLINE je databáze informací z oblasti práva.

EBSCO je multidisciplinární databáze plných textů a abstraktů indexovaných časopisů.

Naxos Music Library je hudební databáze určená k poslechu zejména vážné hudby. Obsahuje statisíce skladeb i dalších informací o hudbě. Skladby jsou určeny pouze k poslechu, nedají se stahovat ani vypalovat.

Databáze EBSCO a Naxos Music Library mohou registrovaní čtenáři využívat i přes vzdálený přístup. K tomu je zapotřebí platný čtenářský průkaz opatřený heslem.

4.2.2 Regionální databáze

Uživatelé knihovny mají přístup také k regionálním databázím. V těch je možno získat informace o osobnostech, o fondech regionální literatury a památek či záznamy regionálních článků.

Databáze regionálních osobností umožňuje vyhledávat v autoritách s omezením na okres Havlíčkův Brod. Vyhledávání probíhá v prostředí knihovního systému Clavius. Kromě vyhledávání podle obvyklých kritérií (jméno, příjmení, místo narození, atd.) je zde možnost vyhledávání osobností, které slaví výročí. Výročí lze omezit na narození či úmrtí, na každoroční či jubilejní a dále podle dne, týdne i měsíce, ve kterém osobnost

dané výročí slaví. Vyhledat lze výročí v letošním, minulém a příštím roce. Kromě vyhledávání lze využít rejstřík, ve kterém jsou autority řazeny abecedně. Výstupem vyhledávání jsou data zobrazená v podobě katalogizačního lístku. Lístek obsahuje záhlaví, datum a místo narození, datum a místo úmrtí a stručnou informaci o osobnosti. Je zde uveden i údaj o dokumentu, ve kterém byli informace ověřeny. Pod informacemi o osobnosti je odkaz na vyhledání výskytu dané autority v knihovním katalogu. Výstupem databáze je kalendárium, které je každoročně zveřejňováno na webu knihovny. [7]

Památky Havlíčkobrodská je databáze zaměřená na památky regiony. Jednotlivé záznamy obsahují údaje o publikacích, které se zabývají zdejšími památkami. Kromě názvu zdrojového dokumentu jsou zde uvedeny nakladatelské údaje a údaje fyzického popisu. Pokud je zdrojový dokument součástí fondu knihovny, obsahuje záznam také odkaz na knihovní katalog. Odkaz ze stránek KKV vede na kompletní seznam památek, ale lze použít i vyhledávač.

Databáze Historie Havlíčkobrodská, Staré tisky a Tisky 19. století vznikají ve spolupráci KKV s Muzeem Vysočiny Havlíčkův Brod a Státním okresním archivem Havlíčkův Brod. Historie Havlíčkobrodská je databází článků z historie regionu. Staré tisky a Tisky 19. století obsahují přehledy tisků ve vlastnictví Muzea Vysočiny Havlíčkův Brod. Obě databáze sestavuje KKV a oproti databázi Historie Havlíčkobrodská obsahují obě dvě i lokační údaje.

4.2.3 Rešerše

Za poplatek si v knihovně lze vyžádat vyhotovení rešerše. Soupis literatury zpracovává knihovna z bází dat a dalších informačních zdrojů. K objednání slouží online formulář, do kterého uživatel vyplní údaje o sobě včetně e-mailové adresy. Uživatel musí podrobně specifikovat téma, na které chce vypracovat rešerši. Poté zvolí jazyk dokumentů a časové vymezení pramenů, lze si vybrat i druh pramenů. Uživatel si dále vybere, zda chce výstup v papírové formě nebo prostřednictvím e-mailu. Registrovaní uživatelé vyplní i číslo čtenářského průkazu. Rešerši si mohou objednat i neregistrovaní uživatelé, pro ty je služba dražší. Po odeslání žádanky přijde uživateli potvrzující e-mail a rešerše bude vyhotovena do dvou, čtyř nebo šesti týdnů. Termín dodání rešerše si vybírá uživatel ještě před odesláním žádanky.

V loňském roce vypracovala knihovna bibliografii architektonických památek, historie míst a obcí z odborných publikací za oblast Kraje Vysočina pro časopis Průzkumy

památek, který vydává Národní památkový ústav v Praze, s nímž knihovna dlouhodobě spolupracuje. [7]

V roce 2012 vypracovala knihovna 58 rešerší. [7]

4.3 Specializované služby

KKV poskytuje specializované služby všem uživatelům se specifickými potřebami a lidem zdravotně znevýhodněným. Speciální knihovnické služby jsou poskytovány především lidem zrakově postiženým, neslyšícím, lidem s mentálním postižením a dyslektikům. Specifické podmínky pro pohyb v knihovně jsou vytvářeny především pro imobilní uživatele či uživatele duševně nemocné. Držitelům průkazu ZTP a ZTP-P, lidem nad 70 let, nevidomým, těžce zrakově postiženým, neslyšícím a dyslektikům do 18 let poskytuje knihovna všechny své služby zdarma.

Ve fondu oddělení jsou zahrnuty zvukové a hybridní³ knihy, knihy v Braillově písmu a knihy pro neslyšící. Kromě dokumentů určených osobám handicapovaným, jsou ve fondu obsaženy i knihy a časopisy zabývající se problematikou handicapu a různé výukové programy.

Knihovna je smluvním partnerem Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana, která vydává zvukové knihy. Pro zvukové knihy patří speciální výpůjční řád, který vychází ze Zákona o autorských právech. Uživatel přebírá zodpovědnost za vypůjčené zvukové knihy a každou závalu, kterou objeví nebo způsobí, je povinen oznámit při vrácení. Nelze si pořizovat kopie zapůjčených zvukových knih.

Zvukové knihy si může uživatel vypůjčit buď osobně v knihovně, nebo může využít zásilkovou službu. Zásilkovou službu mohou využít uživatelé knihovny s trvalým bydlištěm mimo Havlíčkův Brod. Knihu lze objednat pomocí rezervace, písemně, telefonicky či prostřednictvím internetu. Knihy jsou odesílány doporučeně, a jakožto slepecký tisk jsou osvobozeny od poplatků. Při vrácení je třeba knihy pečlivě zabalit a je vhodné vracet všechny zapůjčené knihy v jednom termínu.

Kromě fondu zvukových knih a fondu knih se zkráceným textem nabízí knihovna handicapovaným uživatelům asistenční služby u PC a poradenské služby. Pro seniory a zdravotně postižené pořádá knihovna programy psychické aktivace. Pro školy realizuje KKV lekce, které mají vést studenty k tolerantnímu přístupu k handicapovaným.

³ Multimediální dokument určený zrakově postiženým, který lze zobrazit na PC spolu se zvukovou nahrávkou, výstup může být zrakový, sluchový nebo hmatový (v Braillově písmu)

V loňském roce byl poprvé uspořádán i zážitkový seminář, během kterého si děti mohli vyzkoušet, jak probíhá běžný den v životě nevidomých. [6],[7]

4.4 Vzdělávací akce

V roce 2002 vznikla v KKV Univerzita volného času. Jedná se o formu celoživotního vzdělávání pro nejširší veřejnost. Předchůdcem Univerzit volného času (dále UVČ) byly Univerzity třetího věku. Pro zájemce o studium na UVČ však neplatí žádná věková omezení, důležitý je v tomto případě pouze zájem o studium.

Studium se člení na dva semestry ročně, zápis je možný před jejich začátkem. Již od počátku fungování se obory dělí na počítačové a nepočítačové. Zápisné na nepočítačové obory je levnější než na počítačové. V současné době je zápisné 300,- za 1 nepočítačový obor a 500,- za počítačový obor na semestr. Pro seniory, rodiče na mateřské, nezaměstnané a zdravotně znevýhodněné osoby činí zápisné 200,- za nepočítačové obory a 300,- za obory počítačové.

Většina přednášek probíhá jednou za dva týdny, některé z nich se konají týdně. Výuka probíhá v budově Staré radnice, kde jsou pro potřeby UVČ vymezeny prostory sálu, salónku a PC studovny.

V prvním roce své existence poskytovala univerzita 8 oborů, které navštívilo 495 posluchačů. [10] V roce 2012 nabízela univerzita již 42 studijních oborů, které navštívilo celkem 8075 posluchačů. [7]

V roce 2012 navázala knihovna spolupráci se Sociálními službami města Havlíčkův Brod, díky čemuž vznikl cyklus Na vlnách dopoledního čaje, v rámci kterého se obyvatelé Domova seniorů setkávají s veřejností, čímž by se měla snižovat jejich osamělost a izolace. [7]

Kromě Univerzity volného času pořádá knihovna různé besedy a semináře pro školy i jednotlivce. Mezi ně patří knihovnicko-informační lekce o historii knihovny, vyhledávání v online katalogu, dále pořádá školení na práci s databázemi. Aktuální nabídka lekcí a kurzů je dostupná na stránkách knihovny.

4.5 Projekty KKV

Knihovna pořádá každoročně mnoho akcí pro laickou i odbornou veřejnost.

Dětské oddělení knihovny pořádá akce i besedy pro děti, z nichž v současnosti probíhají prázdninové Duhové hrátky. Pro děti je na každý všední den připravena činnost, které se mohou zúčastnit i s rodiči. Jeden den v týdnu si mohou zahrát na x-Boxu, naučí se vyrábět záložky, korálkování či si budou moct udělat vlastní potisk na tričko.

Knihovna se každoročně účastní kampaně Týden knihoven. V roce 2012 byla v rámci kampaně nejúspěšnější akce Knihovna na ulici, jejímž cílem byla nejen propagace čtenářství, ale i zdravějšího životního stylu.

Koncem roku 2012 představila knihovna cyklus dokumentárních filmů, který se zařadil mezi pravidelné akce. Cyklus představuje divákům nejnovější a nejdiskutovanější dokumenty ze současné české tvorby.

Největší a nejvyhledávanější akce jsou především Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě a cyklus scénických čtení Listování. Knihovna také vydává elektronický časopis - Knihovnický zpravodaj Vysočina.

4.5.1 Listování

Cyklus scénických čtení Listování je unikátní projekt, který vznikl v roce 2003. Každý měsíc vybírá a interpretuje nové a něčím zajímavé knihy a autory. Knihy jsou předváděny před publikem ve formě divadelních představení.

V současné době dosahuje repertoár souboru téměř sedmdesáti titulů, ročně uvádí průměrně deset novinek. Po domluvě dojíždí soubor do škol a do knihoven, díky čemuž získal projekt záštitu od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na šíření čtenářství.

Listování ročně odehraje kolem 300 představení v několika desítkách českých měst. V současné době působí na pěti stálých scénách – v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Havlíčkově Brodě a v Bratislavě. [11]

S Krajskou knihovnou Vysočiny začal projekt spolupracovat v roce 2006. Tehdy zde odehrál jedno představení, v současnosti navštěvuje knihovnu každý měsíc (s výjimkou prázdninové pauzy). Havlíčkobrodská představení se odehrávají v kavárně U Notáře, která nabízí příjemné prostředí. Díky neustále se zvyšujícímu zájmu o představení však přestává kavárna vyhovovat z prostorových důvodů. [12]

4.5.2 Knihovnický zpravodaj Vysočina

Zpravodaj vychází od roku 2001, v letošním roce je publikován již jeho 13. ročník. Vydává ho KKV ve spolupráci s dalšími subjekty. Časopis je dostupný pouze v jeho elektronické verzi na adrese <http://kzv.kkvysociny.cz/>. ISSN zpravodaje je 1213-8231.

V loňském roce vyšla 4 čísla zpravodaje, letos byla zveřejněna prozatím dvě čísla.

Časopis poskytuje nejen aktuální zprávy o knihovnách na Vysočině i v ostatních částech republiky, ale přináší i informace o novinkách v knihovnictví. Jednotlivá čísla jsou obsáhlá a přináší aktuality z různých aspektů knihovnické praxe. Mezi pravidelné rubriky patří literární kavárna a zprávy z regiony, častým tématem je také architektura knihoven, dětské čtenářství, e-knihy, digitalizace nebo řízení knihoven.

Zpravodaj je jednou z možností, jak provozovat poradenskou činnost v rámci regionálních funkcí.

Webové stránky zpravodaje jsou velice jednoduché. Na úvodní straně se nachází aktuální číslo, jednoduše se odtud dostaneme na archiv starších ročníků i čísel. Zavádějící je název sekce *Dokumenty ke stažení*, kterou tvoří převážně odkazy na externí zdroje. Na stránkách je k dispozici základní i rozšířené vyhledávání, které umožňuje vyhledávat v archivu článků podle názvu, autora nebo klíčových slov. Vyhledávání je možné omezit na ročník či rubriku. Není možné vyhledávat v konkrétních číslech, výjimku tvoří číslo aktuální. Vyhledávat lze i ve zmiňované sekci *Dokumenty ke stažení*.

4.5.3 Podzimní knižní veletrh

Podzimní knižní veletrh se poprvé konal v roce 1991. Tehdy bylo jeho hlavní náplní zprostředkování kontaktů nově vznikajícím nakladatelům. To je důležitým cílem dodnes, ale za 23 let konání veletrhu se k němu přidružilo mnoho doprovodných akcí.

Doprovodný program zajišťují havlíčkobrodské kulturní instituce, ale i organizace celostátního významu. Jedním z partnerem veletrhu je i Krajská knihovna Vysočiny, která v rámci doprovodných programů pořádá literární konference a semináře. Knihovna, kromě vlastního programu, také spolupracuje na pořádání festivalu Free the World!, jehož hlavním organizátorem je PEN klub. Dalšími regionálními partnery jsou Galerie výtvarného umění a Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. Obě instituce poskytují slevu na vstupném účastníkům veletrhu, během jeho konání. Již několik let jsou nedílnou součástí veletrhu autogramiády a autorská čtení.

V letošním roce se bude konat již 23. ročník Podzimního knižního veletrhu. Místo konání je jako každoročně v Kulturním domě Ostrov v Havlíčkově Brodě. Aktuální informace o veletrhu jsou dostupné na stránkách <http://www.hejkal.cz/trh/>. [13]

5 Regionální funkce

5.1 Vymezení pojmů

Podle knihovního zákona se regionálními funkcemi rozumí funkce, jejichž prostřednictvím poskytuje krajská knihovna poradenské, vzdělávací a koordinační služby základním knihovnám v regionu. Krajská knihovna a knihovny pověřené budují výměnné fondy a pomáhají rozvoji knihoven a jejich služeb.

Na výkonu regionálních funkcí se v rámci kraje podílí následující knihovny:

Krajská knihovna – knihovna s univerzálním, případně speciálními fondy. Krajská knihovna koordinuje regionální funkce veřejných knihoven v kraji.

Základní knihovna – knihovna, která poskytuje veřejné knihovnické služby dle platných zákonů. Knihovna má univerzální nebo specializovaný knihovní fond a je vedena v registru MK ČR.

Specializovaná knihovna – knihovna se specializovaným knihovním fondem. Vykonává odborné, vzdělávací, poradenské a metodické činnosti. [14]

Pověřená knihovna – knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí na určeném území. Regionální funkce vykonává na základě smlouvy s knihovnou krajskou, jejíž součástí musí být i seznam obsluhovaných knihoven.

Obsluhovaná knihovna – knihovna, která přijímá regionální služby od knihovny pověřené. S pověřenou knihovnou musí mít uzavřenou smlouvu o poskytování služeb, ve které je označena jako příjemce.

Profesionální knihovna – veřejná knihovna, která poskytuje informační a knihovnické služby a zároveň její otevírací doba přesahuje 15 hodin týdně. V knihovně je většinou zaměstnán profesionální knihovník.

Neprofesionální knihovna – knihovna, která je většinou zřizována obcí a je veřejnosti přístupná do 15 hodin týdně. Chod knihovny zajišťuje neprofesionální (dobrovolný) knihovník. [15]

5.2 Vývoj regionálních funkcí v Kraji Vysočina

V 90. letech postupně zanikly okresní knihovny ve Žďáře nad Sázavou, Jihlavě a Třebíči. Zřizovatelská funkce k těmto knihovnám přešla z okresních výborů na příslušná města. Střediskový systém postupně vymizel i v okrese Pelhřimov, jediný fungující střediskový systém zůstal zachován v okrese Havlíčkův Brod. Zdejší okresní knihovna i nadále zajišťovala výkon regionálních funkcí.

Z Okresní knihovny v Havlíčkově Brodě vznikla v roce 2002 Krajská knihovna Vysočiny, která byla dle nového knihovního zákona pověřena plněním regionálních funkcí v Kraji Vysočina. Krajská knihovna uzavřela Smlouvu o přenesení regionálních funkcí z krajské knihovny na pověřené knihovny s bývalými okresními knihovnami ve Žďáře nad Sázavou, Třebíči, Pelhřimově a Jihlavě.

Během několika let byl vybudován dobře fungující systém, založený na úzké spolupráci Krajské knihovny Vysočiny se čtyřmi pověřenými knihovnami při výkonu regionálních služeb a zabezpečování péče o obsluhované knihovny.

5.3 Veřejné knihovnictví v Kraji Vysočina

Systém veřejných knihoven v kraji tvoří Krajská knihovna Vysočiny, 4 pověřené městské knihovny v bývalých okresních městech, 35 profesionálních knihoven a 499 knihoven neprofesionálních (viz tab. 3). V rámci Kraje Vysočina plnilo v roce 2012 výkon regionálních funkcí celkem 16 pracovníků.

	Krajská knihovna	Pověřené knihovny	Ostatní profesionální knihovny	Neprofesionální knihovny	Pobočky	Počet obsluhovaných knihoven
Havl. Brod	1		10	98	22	133
Jihlava		1	5	78	21	101
Pelhřimov		1	7	84	1	93
Třebíč		1	9	135	16	145
Žďár n. S.		1	4	104	13	99
celkem	1	4	35	499	73	571

Tab. 3: Síť veřejných knihoven v Kraji Vysočina k 31. 12. 2012 [16]

V Kraji Vysočina funguje v současné době 32 specializovaných knihoven (14 knihoven muzeí a galerií, 6 knihoven lékařských, 6 školních knihoven, 2 knihovny výzkumných ústavů, 2 knihovny archivní, 1 knihovna farní a 1 knihovna vojenských útvarů). [15]

5.4 Plnění priorit Koncepce výkonu regionálních funkcí v Kraji Vysočina

První prioritou nové koncepce výkonu regionálních funkcí je podpora automatizace knihoven. Během loňského roku se počet automatizovaných neprofesionálních knihoven zvýšil. Plně automatizovaných knihoven je nyní 53, dalších 342 knihoven používá automatizovaný systém Clavius REKS (viz tab. 4).

Okres (region)	Clavius	REKS
Havlíčkův Brod	17	66 (z toho 9 s výpůjčním protokolem)
Jihlava	6	58 (z toho 55 s výpůjčním protokolem)
Pelhřimov	10	60 (z toho 11 s výpůjčním protokolem)
Třebíč	14	82 (z toho 36 s výpůjčním protokolem)
Žďár nad Sázavou	6	76 (z toho 32 s výpůjčním protokolem)
CELKEM	53	342 (z toho 143 s výpůjčním protokolem)

Tab. 4: Přehled automatizovaných knihoven v jednotlivých okresech [16]

Více knihoven má nyní zpřístupněn on-line katalog a některé knihovny si pořídili nové webové stránky.

Druhou prioritou je nákup nových knih do výměnného fondu. Z celkové dotace na výkon regionálních funkcí bylo na nákup nových knih využito 30,9%. Dotace byly využity i na nákup nových licencí.

Třetí priorita je vzdělávání knihovníků, pro které je určeno vzdělávací centrum, působící při krajské knihovně. V roce 2012 proběhlo 36 vzdělávacích akcí pro knihovníky v Kraji Vysočina.

5.5 Plnění standardů regionálních funkcí v Kraji Vysočina

V loňském roce bylo v Kraji Vysočina poskytnuto 1454 konzultací, dále bylo provedeno 1323 metodických návštěv. Poskytované konzultace se týkaly zejména práce s knihovním systémem Clavius REKS, tvorbě nových webových stránek knihoven či

podávání žádostí o granty. Formou poradenské činnosti je i Krajský zpravodaj Vysočina, který vyšel v roce 2012 ve čtyřech číslech.

V rámci grantového programu VISK 2⁴ získala knihovna v loňském roce dotaci na kurzy počítačové gramotnosti pro knihovníky Kraje Vysočina, jednalo se o nástavbové školení, kterého se mohli zúčastnit profesionální i neprofesionální knihovníci. V rámci grantu proběhlo 9 školení. Celkem proběhlo 57 vzdělávacích akcí v rámci výkonu regionálních funkcí.

V loňském roce bylo v Kraji Vysočina rozvezeno 2 228 výměnných souborů, které obsahovaly 131 985 svazků knih. Průměrně tedy připadají na jednu obsluhovanou neprofesionální knihovnu (včetně neprofesionálních poboček) 4 soubory o 60 svazcích.

Zrevidován byl v loňském roce fond 64 knihoven o celkovém počtu 127 736 svazků. Revize probíhala většinou formou rekatalogizace knihovního fondu v programu Clavius REKS, v regionu Žďár nad Sázavou se jedná o program Kp-Win. Revize v Kraji Vysočina probíhají pomaleji, jelikož jsou většinou spojené s automatizací knihoven. [16]

Region (okres)	Konzultace	Metodické návštěvy	Soubory	Svazky v souborech	Revize	Revid. k.j.
Havl. Brod	292 (+2)	482 (-22)	677 (-42)	36 084 (-2 943)	12 (-7)	8 818 (-3 515)
Jihlava	284 (+4)	156 (+4)	366 (-29)	18 290 (-1 861)	24 (+9)	42 350 (+16 876)
Pelhřimov	409 (+92)	132 (-41)	448 (+4)	23 418 (+1 124)	11 (-1)	32 677 (+22 674)
Třebíč	309 (-4)	453 (+14)	406 (+53)	23 722 (-724)	7	18 606 (+2 567)
Žďár n. S.	160 (+37)	100 (+7)	331 (+180)	30 471 (-1 203)	10 (+3)	25 285 (-4 237)
Celkem	1 454 (+131)	1 323 (-38)	2 228 (+166)	131 985 (-5 607)	64 (+4)	127 736 (+34 365)

Tab. 5: Přehled plnění standardů regionálních funkcí v jednotlivých regionech (okresech) k 31. 12. 2012 a porovnání s rokem 2011 [16]

5.6 Financování regionálních funkcí

Na výkon regionálních funkcí v Kraji Vysočina bylo v roce 2012 poskytnuto 9 392 000 Kč, teda stejná částka jako v roce 2011. Z této částky obdržely pověřené knihovny celkem 7 094 000 Kč a krajská knihovna získala na výkon regionálních funkcí

⁴ Grantový program VISK, podprogram Mimoškolní vzdělávání knihovníků v oblasti ICT

v rámci kraje a okresu Havlíčkův Brod částku 2 298 000 Kč. Na nákup nových knih bylo použito 2 909 287 Kč, tedy téměř 31% z celkové dotace.

Na nákup knih do výměnného fondu přispělo 65 obcí v okrese Havlíčkův Brod částkou 158 147 Kč. [16]

5.7 Výkon regionálních funkcí v krajské knihovně a pověřených knihovnách v roce 2012

5.7.1 Krajská knihovna Vysočiny

Plnění regionálních funkcí mají na starost 3 zaměstnanci a to jak v rámci kraje, tak i v rámci okresu. Obsluhováno je 133 knihoven, z toho 4 pověřené knihovny, 10 profesionálních knihoven v okrese Havlíčkův Brod, 12 poboček, které fungují jako místní knihovny, dále 98 neprofesionálních knihoven a 7 poboček, 1 pobočka Krajské knihovny a Pedagogická knihovna v Havlíčkově Brodě.

V okrese Havlíčkův Brod, ve kterém zůstal jako v jediném zachován fungující střediskový systém, plnila KKV regionální funkce ve spolupráci s pěti dalšími profesionálními knihovnami. Středisko při Městské knihovně v Přibyslavi bylo zrušeno k 1. 1. 2012, přičemž přešlo do obsluhy krajské knihovny 5 neprofesionálních knihoven. Také výměnný fond z Přibyslavi byl přestěhován do KKV, kde byl zároveň zpracován. Koncem téhož roku byl do knihovny převezen i výměnný fond z Městské knihovny v Chotěboři, kde se středisko zrušilo 1. 1. 2013.

Knihovna poskytuje v rámci regionálních služeb metodické návštěvy a konzultace, které se týkají převážně podávání žádostí o granty či práce s knihovním systémem Clavius REKS. V roce 2012 bylo realizováno celkem 437 metodických návštěv a 224 půlhodinových konzultací. Poradenská činnost v rámci regionu Havlíčkův Brod se soustředí převážně na automatizaci neprofesionálních knihoven či na tvorbu webových stránek knihoven. Zvýšena pozornost je poskytována i nově jmenovaným knihovníkům.

V roce 2012 proběhla v rámci regionu Havlíčkův Brod školení katalogizace, workshopy a na celokrajské poradě se uskutečnily přednášky o tvorbě webových stránek a o e-knihách. Kromě přednášek a školení pořádá knihovna i literární semináře, kterých proběhlo v loňském roce 13. Mimo toho proběhly dvě porady profesionálních knihovníků a dva střediskové aktivity neprofesionálních knihovníků.

V roce 2012 bylo v okrese Havlíčkův Brod poskytnuto 677 souborů výměnného fondu do 117 neprofesionálních knihoven (včetně poboček). Těchto 677 souborů čítalo

více než 36 tisíc svazků. Průměrně připadlo na jednu knihovnu 6 souborů o 53 svazcích knih. Roční přírůstek nových knih byl 5 169 svazků.

Revize proběhla ve 12 místních knihovnách, ve kterých bylo zrevidováno 8818 svazků knih. Revize ve dvou místních knihovnách byla spojená s ukládáním knihovního fondu do počítače. [16]

Již od roku 2002 pořádá krajská knihovna Malou knihovnickou slavnost. Tato akce se koná na podporu malých neprofesionálních knihoven v Kraji Vysočina. V loňském roce došlo k úpravě dosavadních pravidel. Dosud byly oceněny vždy tři knihovny v rámci každého okresu, od roku 2012 získává titul „Knihovna Vysočiny“ jedna knihovna z každého regionu. Další titul „Knihovna Vysočiny – ocenění II. stupně“ získala opět jedna knihovna z každého regionu, další ocenění získávají i dvě neprofesionální knihovny s nejlepšími webovými stránkami. [3]

5.7.2 Městská knihovna Jihlava

V 18. a 19. století vzniklo v Jihlavě několik knihoven (knihovna jezuitské koleje, spolková knihovna, gymnaziální knihovna a německá veřejná knihovna), jejichž fondy se staly základem pro pozdější Městskou knihovnou. V roce 1922 zahájila knihovna pravidelnou činnost. V 50. letech minulého století plnila funkci krajské knihovny, v roce 1960 se stala knihovnou okresní a v 90. letech knihovnou městskou. V roce 2003 se knihovna přestěhovala do nových prostor, ve kterých funguje dodnes. [18]

Útvar regionálních služeb vznikl v roce 2002, kdy byla poprvé podepsána dohoda o výkonu regionálních služeb. O zajištění chodu oddělení se starají 3 zaměstnanci, obsluhováno je 101 knihoven.

Noví knihovníci jsou seznamováni se základy knihovnické práce, případně jsou zaškolováni na práci s automatizovaným knihovním systémem Clavius REKS. V rámci metodických návštěv a konzultací byli knihovníci i starostové obcí seznamováni s novými grantovými programy, u kterých je možnost využití ke zlepšení chodu knihovny. Poskytnuto bylo 284 konzultací a 154 metodických návštěv

V loňském roce proběhly dvě porady profesionálních knihovníků a dvě porady knihovníků neprofesionálních v rámci okresu Jihlava.

Do 83 knihoven bylo expedováno 366 výměnných souborů o více než 18 tisících svazcích. Velká část knihovníků si sami vybírají tituly, které chtějí zapůjčit, někteří zajišťují sami celou výměnu knih. Celkový počet svazků výměnného fondu je 47728. Zrevidováno bylo více než 42 tisíc svazků v 24 knihovnách.

Knihovní systém Clavius používá 5 profesionálních a jedna neprofesionální knihovna. V regionálním knihovním systému Clavius REKS pracuje 58 neprofesionálních knihoven, ve 41 knihovnách plně fungují výpůjční protokoly. [16]

5.7.3 Městská knihovna v Třebíči

Knihovna byla založena v roce 1885 a během let několika změnila své stanoviště i název. V průběhu století knihovna vzkvétala, a to hlavně v 20. a 30. letech 20. století kdy byla mimo jiné významná její publikační činnost. V té době se zde vydával časopis Čtenář a publikováno bylo několik bibliografií. [18]

Regionální funkce v Městské knihovně v Třebíči zajišťuje Útvar služeb knihovnám. Chod oddělení zajišťují 4 pracovníci. V okrese je 145 obsluhovaných knihoven. Pro profesionální i neprofesionální knihovníky jsou celoročně připravovány semináře a školení. Pro profesionální knihovny jsou svolávány porady, jejichž obsahem je aktuální dění v knihovnictví a ve veřejných knihovnách v okrese.

Výměnný fond obsahuje téměř 55 tisíc svazků. Distribuováno bylo 406 souborů o více než 23 tisících svazcích. Soubory jsou expedovány převážně v jarních a podzimních měsících a to tak, aby každá knihovna byla obsloužena 2x. 39 knihoven využívá možnost obměnit výměnné soubory osobním výběrem s vlastní dopravou.

Revize byla provedena v 7 knihovnách, celkem bylo zrevidováno 18 606 svazků. 80 knihoven pracuje s knihovním systémem Clavius REKS, z toho 36 knihoven pracuje i s výpůjčním protokolem. 5 neprofesionálních knihoven pracuje v programu Clavius. [16]

5.7.4 Městská knihovna Pelhřimov

První veřejná knihovna v Pelhřimově byla založena již v roce 1846, ale jelikož se záhy projevila jako zastaralá, byla její činnost na přelomu ukončena. Nynější knihovna byla založena v roce 1903. V průběhu let se knihovna často stěhovala, v současných prostorách sídlí od roku 2001. Provoz knihovny je plně automatizován od roku 1998.

Plnění regionálních funkcí zajišťují tři pracovníci. Regionální oddělení je otevřeno každé pondělí, ale je možno se domluvit i na jiném termínu. V okrese je kromě Městské knihovny Pelhřimov dalších 7 profesionálních knihoven a 84 neprofesionálních. Knihovna obsluhuje celkem 93 knihoven. [19]

V roce 2012 poskytla knihovna více než 400 konzultací a bylo provedeno 132 metodických návštěv. V deseti knihovnách byl instalován program Clavius REKS, pro tytéž knihovny se vytváří webové stránky. V průběhu roku byly pořádány porady a semináře pro profesionální i neprofesionální knihovníky.

Výměnný fond čítal ke konci roku 2012 60 728 svazků. Distribuováno bylo v loňském roce celkem 448 souborů, které obsahovaly 23 418 svazků. Soubory byly rozvezeny do 80 knihoven, z nichž jedna byla profesionální. Revize byla provedena v 11 knihovnách, zrevidováno bylo více než 32 tisíc svazků. [16]

5.7.5 Knihovna Matěje Josefa Sychry, Žďár nad Sázavou

Knihovnu pověřenou výkonem regionálních funkcí zde plní Knihovna Matěje Josefa Sychry. Jedná se o základní knihovnu s univerzálním fondem, která je příspěvkovou organizací města Žďár nad Sázavou.

O založení knihovny rozhodl v roce 1848 právě vzniklý slovanský čtenářský spolek. Za dobu své existence byla knihovna několikrát uzavřena. Naposledy se tak stalo začátkem první světové války. Znovu otevřena byla v roce 1919. Knihovna se začala rozvíjet a to zejména v době po druhé světové v době. Kromě výpůjční činnosti se zaměřila i na činnost kulturně-výchovnou. Knihovna se několikrát stěhovala, až v roce 1987 byla přesunuta do nově zrekonstruovaných prostor. Označení Knihovna Matěje Josefa Sychry nese knihovna od roku 1990. [20]

Na zajištění regionálních funkcí dohlíží Úsek pro výkon regionálních funkcí. Úřední hodiny oddělení probíhají jednou týdně ve středu, ale po domluvě je možná konzultace i mimo určený termín. Na výkon regionálních funkcí dohlíží vedoucí oddělení a další dva zaměstnanci. Knihovna obsluhuje celkem 99 knihoven, z nichž tři jsou profesionální. Knihovna uskutečňuje metodické návštěvy v knihovnách okresu a poskytuje odborné konzultace knihovníkům i starostům obcí. Pro neprofesionální knihovníky byl v roce 2012 pořádán kurz *Základy knihovnictví*.

K 31. 12. 2012 čítal výměnný fond 47031 svazků, v témže roce bylo vyexpedováno 331 souborů pro 97 knihoven. Tyto soubory obsahovali více než 30 tisíc svazků. Devíti knihovnám eviduje a zpracovává Knihovna Matěje Josefa Sychry knihovní fond.

V roce 2012 byla provedena revize v deseti knihovnách. Revize jsou prováděny formou rekatalogizace. Ke konci roku 2012 byl do regionálního knihovnického systému

Knihovny Matěje Josefa Sychry uložen knihovní fond 64 knihoven. Stejnému počtu knihoven aktualizuje Knihovna M. J. Sychry webové stránky. [16]

6 Závěr

Krajská knihovna Vysočiny plní funkce městské knihovny v Havlíčkově Brodě a koordinačního centra regionálních funkcí pro Kraj Vysočina.

Jakožto městská knihovna Havlíčkova Brodu poskytuje svým čtenářům široké spektrum služeb. Kromě výpůjčních služeb poskytuje knihovna svým uživatelům služby informační, reprografické, samozřejmostí je v dnešní době přístup na internet. Zaměstnanci knihovny vytváří a pravidelně aktualizují regionální databáze, pravidelně probíhá excerpce regionálních periodik do ANL NK. Ve studovně je mimo jiné možný přístup do placených databází regionálního, celorepublikového i celosvětového charakteru. Důležitou aktivitou knihovny je zajištění služeb pro lidi s handicapem, ať už se jedná o nevidomé či zrakově postižené nebo o lidi imobilní. Knihovna se díky aktivnímu přístupu zaměstnanců neomezuje pouze na poskytování služeb, které jí nařizuje zákon, ale pořádá množství akcí nad rámec svých povinností. Většina akcí, které knihovna pořádá, si našla svou základnu návštěvníků a fanoušků, kterých každým rokem přibývá. Práce a čas vložené do volnočasových aktivit dětí i dospělých se knihovně vrací, což se pozitivně projevilo během právě probíhající rekonstrukce oddělení pro dospělé, kdy se knihovně přihlásilo velké množství dobrovolníků na pomocné práce.

Regionální funkce v kraji zařizuje Krajská knihovna Vysočiny a čtyři pověřené knihovny v bývalých okresních městech. Obsluhované knihovny si uvědomují důležitost regionálních funkcí, proto se ve většině případech snaží aktivně zapojovat. Zejména vítané jsou vzdělávací akce pro neprofesionální knihovníky, obsluhované knihovny také hojně využívají možnost doplnit či obměnit soubory výměnného fondu podle vlastních požadavků. Motivací pro neprofesionální knihovny a knihovníky je každoroční Malá knihovnická slavnost, kde jsou oceněny nejlepší knihovny z jednotlivých regionů. Že se jedná o dostatečnou motivaci, dokazuje i fakt, že se knihovny po získání ocenění dále rozvíjejí a usilují o zlepšení svých služeb.

Krajská knihovna vytvořila v Kraji Vysočina za jedenáct let svého působení dobře fungující síť veřejných knihoven, čehož bylo dosaženo hlavně díky profesionálnímu přístupu zaměstnanců. Stejně tak stoupající tendence kvality služeb, které knihovna nabízí, bylo dosaženo díky práci zaměstnanců, komunikací se čtenáři a schopností reagovat na jejich požadavky. Problémem knihovny však nadále zůstávají nevyhovující prostory. V současném zázemí není možno rozvíjet činnosti knihovny ani uspokojit všechny potřeby čtenářů. Ve stávajících prostorách knihovny se řeší také problémy s uložením fondu. Věřím, že nejlepší alternativou k současnému stavu by byla stavba

nové budovy knihovny. Ta je již několik let navržena a knihovna má i stavební povolení, jehož platnost každoročně prodlužuje. Jediný problém je zajištění financí na stavbu nové knihovny, o což se vedení knihovny vytrvale snaží.

7 Seznam použité literatury

1. *Kraj Vysočina* [online]. © 2002-2013 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-vysocina.cz/>
2. Český statistický úřad. *Statistická ročenka Kraje Vysočina 2012* [online]. [Jihlava] : Český statistický úřad, 2012 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajp/631011-12-xj>
3. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. © 2006-2010 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.kkvysociny.cz/>
4. Krajská knihovna Vysočiny. *Organizační řád*. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, 2009 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: http://www.kkvysociny.cz/modul_o_knihovne/documents/org_rad.doc
5. Krajská knihovna Vysočiny. *Akviziční profil*. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, [2013] [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: http://www.kkvysociny.cz/modul_o_knihovne/documents/avk_profil.doc
6. Krajská knihovna Vysočiny. *Knihovní řád*. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, 2012 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/modul_o_knihovne/documents/knihovni_rad.doc
7. Krajská knihovna Vysočiny. *Statistická příloha k výroční zprávě 2012*. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, [2013]. Dostupné z WWW: http://www.kkvysociny.cz/modul_o_knihovne/documents/2012vyrocni-zprava_stat-pril.pdf
8. ANOPRESS IT. *Anopress IT* [online]. © 2013 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.anopress.cz/>
9. VLTAVA-LABE-PRESS. *ePaper deník* [online]. © 2005 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: <http://epaper.denik.cz/eweb/>
10. Krajská knihovna Vysočiny. *Výroční zpráva 2003*. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, [2004]. Dostupné z WWW: http://www.kkvysociny.cz/dokumenty/vyrocni_zprava2003.doc
11. *Listování* [online]. 2013 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/>
12. Krajská knihovna Vysočiny. *Výroční zpráva 2012*. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, [2013]. Dostupné z WWW: http://www.kkvysociny.cz/modul_o_knihovne/documents/2012vyrocni-zprava.pdf
13. 23. *Podzimní knižní veletrh* [online]. 2013 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z WWW: http://www.hejkal.cz/trh/knihovni_zakon
14. Česko. Zákon č. 257/2001 Sb. zde dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 98, s. 5 683-5 688. Praha : Parlament České republiky, 2001. Dostupný také z WWW: < http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/01_index.htm >
15. Krajská knihovna Vysočiny. *Koncepce výkonu regionálních funkcí v Kraji Vysočina v letech 2012-2015*. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, 2012. Dostupné z WWW:

http://www.kkvysociny.cz/modul_knihovnam/documents/koncepceRF_2012-2015.pdf

16. Krajská knihovna Vysočiny. *Zpráva o plnění regionálních funkcí v Kraji Vysočina za rok 2012*. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, 2012. Dostupné z WWW:
http://www.kkvysociny.cz/modul_knihovnam/documents/zprava_rf_000.pdf
17. *Městská knihovna Jihlava* [online]. © 2007 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z:
<http://www.knihovna-ji.cz/>
18. *Městská knihovna v Třebíči* [online]. © 2000-2010 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z: <http://www.knihovnatr.cz/>
19. *Městská knihovna Pelhřimov* [online]. [© 2013] [cit. 2013-07-30]. Dostupné z: <http://www.knih-pe.cz/>
20. *Knihovna Matěje Josefa Sychry, Žďár nad Sázavou* [online]. © 2011 [cit. 2013-07-30]. Dostupné z: <http://www.knihzdar.cz/>

8 Seznam obrázků

Obr. 1: Administrativní členění Kraje Vysočina	10
Obr. 2: Návrh na podobu interiéru z roku 2008	12
Obr. 3: Návrh na podobu exteriéru z roku 2008	13
Tab. 1: Doporučený počet multiplikátů v oddělení pro dospělé	14
Tab. 2: Doporučený počet multiplikátů v dětském oddělení	14
Tab. 3: Síť veřejných knihoven v Kraji Vysočina k 31. 12. 2012	27
Tab. 4: Přehled automatizovaných knihoven v jednotlivých okresech	28
Tab. 5: Přehled plnění standardů regionálních funkcí v jednotlivých regionech (okresech) k 31. 12. 2012 a porovnání s rokem 2011 [16]	29

9 Seznam zkratk

KKV	Krajská knihovna Vysočiny
MVS	Meziknihovní výpůjční služby
UVČ	Univerzita volného času
VISK	Veřejné informační služby knihoven
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions (Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí)

Příloha č. 1 – Organizační schéma [3]

A. Útvar ředitele
Ředitel
Zástupce ředitele
Personalista (manažer rozvoje lidských zdrojů)
Správce počítačové sítě
Úsek digitalizace

B. Ekonomický útvar
Vedoucí ekonomického útvaru
Účetní
Pokladní
Uklízečka
Údržbář

C. Útvar služeb	
Vedoucí útvaru služeb	Knihovník
Oddělení pro dospělé	Knihovník
	Skladník
Dětské oddělení	Knihovník
Hudební oddělení	Knihovník
Studovna	Knihovník
Oddělení specializovaných služeb	Knihovník
Oddělení celoživotního vzdělávání	Knihovník
Oddělení poboček	Knihovník

D. Útvar veřejných knihoven	
Úsek poradenských a konzultačních služeb (krajský metodik)	Knihovník – vedoucí ÚVK
Úsek okresních knihoven	Knihovník

E. Útvar knihovních fondů	
Úsek katalogizace	Knihovník (vedoucí útvaru)
	Knihovník
	Evidence periodik
Úsek akvizice	Knihovník
Balírna	Pomocný administrativní pracovník